

Hüseyin KAYA* - Gökçen ÇATLI ÖZEN**

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND

HISTORY RESEARCH

e-ISSN: 2687-6426

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

**MERZİFON'DA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEN
TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL KİMLİK OLUŞUMU ÜZERİNE
TARİHSEL VE KÜLTÜREL BİR ARAŞTIRMA**

ÖZET

Öğrencilerin sosyal kimlik ve teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkinin tarihsel ve kültürel açıdan incelendiği çalışma, Amasya'nın Merzifon ilçesinde çeşitli ortaöğretim kurumlarında eğitim gören Z Kuşağı mensubu 14-19 yaş arasındaki 284 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından uzman görüşleri ve literatüre dayalı bilgiler esas alınarak bir anket oluşturulmuştur. Teknolojinin bir bağımlılığa sebebiyet oluşturduğundan hareketle, öğrencilerin teknoloji ve internet bağımlılıkları ve bunların sosyal kimlik oluşumuna etkileri üzerinde durulmuştur. Zira günümüz Z Kuşağı, teknolojik araçları ve interneti hayatın birçok alanında yoğun olarak kullanmaktadır ve bu durum, kimlik kazanma döneminde olan gençleri daha fazla etkilediği anlaşılmaktadır. Kıyaslama yapabilmek adına çalışmada, teknoloji ile internetin

* Öğretmen, MEB, kayahuseyin73@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7842-4079

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, gokcenozen@aydin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0375-3986

*Bu makale Turnitin programı ile taranmıştır.

*Araştırma makalesi.

*Makale geliş: 17.02.2021- Makale kabul: 01.03.2021.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

tarihi gelişim süreçlerine değinilmiş ve sosyal kimlik oluşum üzerindeki değışimler incelenmektedir. Çalışmada sosyal kimlik oluşumunda internet bağımlılığının olumsuz ilişkisi korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde internet bağımlılığı ile sosyal kimlik ve olumsuz durumlar arasında pozitif yönlü yüksek düzeyli ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, tarihsel ve kültürel açıdan incelendiğinde teknoloji bağımlılığının öğrencilerin sosyal kimlik oluşumuna olumsuz etkisinin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Bağımlılığı, İnternet Tarihi, Sosyal Kimlik, Teknoloji Bağımlılığı.

**THROUGH STUDENTS STUDYING AT MERZIFON ON TECHNOLOGY
ADDICTION AND SOCIAL IDENTITY FORMATION A HISTORICAL AND
CULTURAL STUDY**

ABSTRACT

The study, in which the relationship between students' social identity and technology addiction was examined historically and culturally, was carried out with 284 Generation Z students between the ages of 14-19, who study at various secondary education institutions in the Merzifon district of Amasya. As a data collection tool, a questionnaire was created by the researcher based on expert opinions and information based on the literature. Based on the fact that technology causes an addiction, students' technology and internet addiction and their effects on the formation of social identity are emphasized. Because today's Generation Z uses technological tools and the internet extensively in many areas of life and it is understood that this situation affects young people who are in the period of gaining identity more. In the study, in order to make a comparison, the historical development processes of technology and the internet are mentioned and the changes on social identity formation are examined. In the study, the negative relationship of internet addiction in social identity formation was examined by correlation analysis. As a result of the analysis, it was determined that there is a positive high-level relationship between internet addiction and social identity and negative situations. The results obtained, when examined historically and culturally, show that technology addiction has a negative effect on students' social identity formation.

Keywords: Internet Addiction, Internet History, Social Identity, Technology Addiction.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

GİRİŞ

Toplum ile kültür iç içedir ve birbirlerinden beslenerek oluşumunu sürdürürler. Öyle ki kültür, toplum ve toplumsal yapılar üzerinden işlevsellik kazanarak var olmaya devam eder, toplum da kültür dolayısıyla uyarlanma gösterir. Buna göre kültür, toplum (birey) tarafından öğrenilen, paylaşılan, durağan olmayan, bütünleştirici, simgesel, örüntülü, ortaklığa ama çatışmaya da dayalı dev bir bütündür (Gezon ve Kottak, 2016: 18). Kültür değişkendir ve tarihi evrelerde birçok şekilde dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel toplumsal kültür daha çok yüz yüze işleyiş üzerinden idame ettirilirken, özellikle de son yıllarda kültür yapılanmasının genellikle yüz yüze olmayan teknoloji ve teknolojik araçlar vasıtasıyla işlevsel kılınmaya başlandığı görülmektedir. Bunun neticesinde teknolojinin insan yaşamının önemli bir parçası haline geldiği söylenebilir. Teknolojinin git gide daha çok talep görmesine bağlı olarak toplumsal alandaki bireyin varlığını sürdürebilmesi için zaruri bir hal de almıştır. Dolayısıyla bilgiye erişim, uzaktan eğitim, iş takipleri, bankacılık işlemleri, ticaret, internet alışverişi, kamu hizmetleri, haberleşme vb. ihtiyaçlar, teknolojik araçlar ve internet üzerinden sağlanarak, bunları işlevsel kılmak bir açıdan da kolaylaşmıştır. Teknoloji ve internetin, sosyal ağlar üzerinden bir çeşit toplumsallaşma süreci yaşattığı söylenebilir. Arkadaş bulma, gruplar oluşturma, düşüncelerini ifade etme, evlenme, siyasi grup oluşturma, propaganda yapma, inanç ve kültürel değerlerini yaşama örneklerine eğilim oranlarının her geçen gün arttırdığı söylenebilir.

Teknoloji bağımlılığını her yaş ve cinsiyet grubunda görmek mümkün olmakla birlikte özellikle erkeklerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir (TUİK-2011). Kadınlar, sohbet, alışveriş ve okuma ile zaman geçirirken, erkekler spor, şiddet ve savaş unsurları içeren oyunları tercih ettikleri görülmektedir. Tarihsel ve kültürel açıdan incelendiğinde, günümüzde alışveriş, kitap okuma, arkadaşlık ilişkileri, evlilik, oyun alışkanlıklarının büyük ölçüde değişime uğradığını söylemek mümkündür. Tarihsel açıdan alışverişte bulunma geleneği, sadece ekonomik bir unsur değildi. Geleneksel ticaret biçimi sosyal ilişkileri düzenleyen ve dostlukları pekiştiren bir özelliğe de sahipti. Günümüz ticaret anlayışının bu davranış biçimlerinin büyük ölçüde değiştirdiği ve kapitale dayalı bir meta haline dönüştürdüğü görülür. Günümüzde insanlar artık dokunmadan, koklamadan alışveriş yapıyor, kişi ve grupları görmeden, tanımadan ticari ilişkileri daha çok ekonomik kazanç olarak yapmaya başladığı görülmektedir. Diyebiliriz ki; teknoloji ve internet insanların oyun, sosyal medya, alışveriş, ticaret, video-içerik tüketim, açık arttırma ve şans oyunları, eğitim, bilgiye ulaşma ve sosyal ilişkilerini sosyal ağlar üzerinden sürdürme davranışlarını etkilemektedir.

Kimlik oluşumunun en sancılı dönemi ergenliktir. Birey kendisine “ben kimim?” sorusunu sıkça sorar. Çocuklukla yetişkinlik arasındaki bu ara süreçte birey hem kendisini

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

tanıma hem de karar verebilme yani hedef belirleyebilme stratejileri geliştirmeye çabalar. Bireyin kimlik oluşumunu etkileyen ortamlardan biri de teknoloji ve internet platformlarıdır. Ayrıca bireyler internet ortamında kendilerini daha rahat hissedebilmekte özellikle ergen grupları beğenilme, kabul görülme, popüler olma gibi ihtiyaçlarını gidermek, takip edilmek uğruna kendilerinin değil, başkalarının beğenilerine yönelebilmekte, kendi beğenilerinden ve değerlerinden vazgeçebilmektedirler. Kültür ve toplumsal yapı dinamik bir süreç olarak ele alınır ise teknolojinin gelişmesi, kültürel yapıyı derinden etkilemektedir. Tarihsel açıdan incelendiğinde sosyal kimliğin yaşam biçiminden beslendiği görülmektedir. Hızla değişen teknolojik araçlar ve internet kullanımı yaşamın birçok alanına nüfuz etmekte ve sosyal kimlik oluşumunu etkilemekte ve çok yönlü değişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple birçok ergen kim olduklarının farkına varmadan, kendilerini tam olarak tanıyamadan, tarihini, kültürel değerlerini, güçlü ve zayıf yönlerini göremeden bir sosyal medyada popüler olma hevesi ile oluşturdukları sahte giydirilmiş kimlikler ile karşımıza çıkmaktadır.

Z Kuşağı

Toplumbilimciler, kuşak kavramını tarihsel açıdan ele alarak incelemektedir. Tarihsel süreçte ortaya çıkan olaylar, icatlar, araçlar toplumsal ve kültürel yapıyı etkileyerek, farklı davranış ve kimlik örüntülerinin ortaya çıkmasında vesile olmuştur. Bu durum kültürel bağlam açısından yeni kuşakların oluşumunu da sağlamaktadır.

Z Kuşağı 2000 ve sonrasında doğmuş kişileri ifade etmektedir. Bilgiye ulaşma kapasiteleri, teknoloji sayesinde, çok daha yüksektir. Erken yaşta eğitim almaya başlayan Z Kuşağı daha hızlı zihinsel gelişim göstermektedir. X ve Y Kuşaklarına göre bireycilikleri daha kuvvetlidir. Sosyalleşme yollarının en belirgin olanı sosyal medyadır. Dijital çağın çocukları olarak kabul edilen Z Kuşağının aynı anda birçok işi yapabileme yeteneklerinin olduğu bilinmektedir. Z Kuşağı, giyilebilir, taşınabilir vb. teknoloji ürünlerini günlük hayatının vazgeçilmez bir parçası hâline getirmiştir (Senbir 2004: 27-28; Williams, 2010: 12). Buradan hareket ile Z Kuşağının teknoloji ile iç içe bir yaşam biçimi sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Tarihsel süreç içerisinde bireyleri etkileyen faktörlerin kültürel yapıyı ve sosyal kimlik oluşumunu da büyük ölçüde etkilediğidir.

Yazılım hileleri, bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tüm bu teknolojik cihazlar Z Kuşağını sosyal ve bilimsel açıdan etkiliyor. Bireylerin farklı eğitim sistemlerinden geçerek gelişir, donanım sahibi olurlar. Ancak, kazanımları kişileri mutlu etmez, aksine gerginleştirir. Sonuç olarak da mutsuz bireyler yetiştirilmiş olur. Sosyal mecralarda kendilerine profil oluşturan bireyler, burada kendilerini bir rol biçip bu rolü oynamaya başlarlar. Rolün gerektirdiği fikirleri üstlenir ve savunurlar fakat, gerçek hayata

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

karıştıklarında, fikir yoğunlukları yok olur ve üretmez hale gelirler (<https://www.mediatick.com.tr/tr/blog/z-kusagi-nedir> Erişim Tarihi, 13.02.2021).

Sosyal Kimlik

Sosyal psikolojinin bir teorisi olarak sosyal kimlik teorisi (SIT), ilk olarak Tajfel (1978) tarafından savunulmuştur ve daha sonra Tajfel ve Turner (1979), tarafından gruplar arası davranışları anlamak, sosyal grubu bireysel olarak değil kolektif olarak kavramlaştırmak ve gruplar arasındaki çatışmaların nedenlerini anlamak amacıyla geliştirilmiştir (Tajfel ve Turner, 1979: 33). Sosyal kimlik teorisine göre kişi kendisini grup üyelikleri açısından tanımlamaktadır. Bu tanımlama, bir gruba olan aidiyet algısıdır ve başarıların ve başarısızlıkların doğrudan veya dolaylı deneyimini içermektedir. Aynı zamanda sosyal kimlik teorisi, başlangıcından bu yana, insanların ne zaman ve neden düşünebildiğini, hissettiğini, insanların kendilerini daha geniş bir sosyal yapıya nasıl bağladıklarını tahmin etmeye yardımcı olan temel tarihi, bilişsel süreçleri ve sosyal koşulları içermektedir (Jones, 2000: 286). Bireyler içinde buldukları toplumun tarihi ve kültürel dönemlerindeki özelliklerine göre oluşmuş olan sosyal kimlikleri ile var olmaya çalışmakta, kendilerini ait oldukları sosyal grubun özellikleri ile tanıtmaktadırlar.

Bir grupla tanımlamanın, bir kişinin sosyal davranışını önemli ölçüde etkileyebileceği genellikle kabul edilmektedir. Sosyal kimlik teorisi orijinal olarak iki tür benlik ve kimlik arasında ayrım yapmıştır. Burada benlik, bireyi tanımlayan bir sosyal kimliğin diğer üyeleri ile paylaşılan nitelikler açısından tanımlanması ve değerlendirilmesi olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple bireyler sosyal medyada ait oldukları sosyal grupların kimliğini kullanmaktadır. Sosyal ilişkilerinde ise kişisel kimliğini kullanarak etkileşimde bulunmaktadır (Packer, 2008: 67).

Teknoloji Bağımlılığı

Teknoloji bağımlılığı telefon, bilgisayar, akıllı cihazlar, oyun konsolları, tabletler ve benzeri gibi dijital aygıtların aşırı ve kontrolsüz kullanılması sebebiyle ortaya çıkan bir bağımlılık türüdür. Tıpkı sigara bağımlılığı ya da alkol bağımlılığı gibi ruha zarar verecek düzeydedir diyebiliriz. Teknoloji bağımlılığı hemen her yaşta görülebilir hale geldi. Teknolojinin yaşam alanımızda yaygınlaşması bağımlı olunma ihtimalini de arttırmaktadır. Teknoloji kötü değildir, teknolojiyi yanlış ve bilinçsiz bir biçimde kullanmak kötü sonuçlar doğurabilir. Teknolojiyi bir bağımlılık haline dönüştüren bireylerde bu durum ciddi bir tedavi gerektirebilir. Hatta bazı profesyonel görüşlere göre teknoloji bağımlılığının tedavisi, uyuşturucu bağımlılığı kadar zorlayıcı olabilir. Çünkü teknolojiye aşırı düşkün ve kontrolsüz kişilerde artık bu durum gündelik hayatı olumsuz

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

etkilemektedir (<https://www.manpower.com.tr/blog/teknoloji-bagimlilik-nedir> Erişim Tarihi, 13.02.2021).

Teknoloji bağımlılığı ifadesi; teknoloji kullanımlarında meydana gelen yaygın davranışsal bağımlılık belirtilerini gösterme şeklinde oluşmaktadır. Herhangi bir maddeye bağımlı olmaksızın birey ve araç arasındaki etkileşim ile meydana gelen teknoloji bağımlılığı da davranışsal bağımlılık şeklinde tanımlanmakta ve teknolojiyle ilgili birçok boyutta bağımlılıkların tamamını kapsamına alan bir terim şeklinde değerlendirilmektedir. Griffiths (2005) bağımlılık belirtilerini anlayabilmek için bazı ölçütler öne sürmüştür. Bu ölçütler, çatışma, dikkat çekme, tekrar ortaya çıkma, ruh hali değişikliği, tolerans ve yoksunluktur (Griffiths, 2005: 191). Teknolojinin sık kullanılması bireylerde yoksunluk gereksinimini arttırmakta ve bireyleri çatışmaya sürüklemektedir. Çatışma durumu bireyin teknolojiden kaynaklanan yaşamı ve sorumlulukları ile karşı karşıya kalma ikilemini arttırmaktadır. Bu durum tekrar ortaya çıkması, kişinin teknoloji alışkanlığını bireysel arzusuyla yok etme becerisine sahip olamamasıdır. Ruh hali değişikliği, kişinin teknolojiyi kullandığında ruh halinin değişmesi durumu, rahatlaması ve heyecan hissetmesidir. Tolerans, kişinin geçmiş kullanımı esnasında duyduğu hazdan daha şiddetlisine teknoloji kullanma oranı seviyesini yükselterek ulaşma arzusudur. Yoksunluk, kişinin teknolojiye ulaşamadığında zararlı duygular çerçevesinde bulunmasıdır. İnternetin yoğun kullandığı ve teknolojik uygulamaların ve aygıtların çeşitliliğe sahip olmadığı dönemlerde internet bağımlılığı kavramı daha sık kullanılmıştır. Teknoloji; serbest deneyimler sunabilmesi, ekonomik ulaşılabilirliği, erişim kolaylığı ve görsel uyarıcıların bulunması nedeniyle rahatlıkla kötüye kullanılabilir ortamlar oluşturmaktadır. Devamlı ilgi çekici dijital içerikler meydana getirmesi, bu içeriklerin güncellenerek sürekli kullanılan ara yüzlerin değişmesine neden olabilmektedir. Teknoloji bağımlılığı ifadesinin alt boyutlarında yer alan bütün bağımlılıkların ölçülmesi bu çalışmada sınırlıdır. Çalışmada literatürde teknoloji bağımlılığı ifadesi kapsamında çalışmış araştırmacıların değindiği bağımlılıklar ve öğretmen adaylarının eğitimleri de göz önünde tutularak teknoloji bağımlılığı alt boyutları çalışmada yerini almıştır (Aydın, 2017: 25).

Türkiye’de Teknoloji ve İnternet Kullanımı

We Are Social 2020 raporuna göre Türkiye İnternet, sosyal medya ve mobil kullanıcı istatistikleri; 62 milyon internet kullanıcısı, Türkiye nüfusunun %74’ünü, 54 milyon sosyal medya kullanıcısı, Türkiye nüfusunun %64’ünü ve 77 milyon mobil kullanıcısının, Türkiye nüfusunun %92’sini oluşturduğu tespit edilmiştir. Türkiye İnternet kullanım istatistiklerine baktığımızda genel kullanıcı sayısı toplamda 62 milyon, Türkiye nüfusunun %74’ü anlamına geliyor. İnternet kullanıcıları günde ortalama olarak 7,5 saat İnternet’te vakit geçirmektedir. İnternet kullanımı

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

istatistiklerine bakıldığında mobil telefon kullanımının %31 artış göstererek %74,8 ile birinci sırada olduğunu görmekteyiz. Bilgisayar tablet ve diğer araçların kullanımında ciddi bir azalış söz konusu. Laptop ve bilgisayarlar için %40, tabletler için %55 şeklinde azalma göstermiştir. Diğer cihaz (oyun konsolları vb.) kullanımının da yüzdesel olarak %50'lik bir artış yaşandığını söyleyebiliriz.

İnternet kullanıcılarının aylık aktivitelerine baktığımızda ise genel olarak internet kullanıcılarının %93'ü İnternet'te online video izlemekte, %45'i vlog (Video Blog) yayınları ile vakit geçirmekte, %72'si internet servisleri üzerinden müzik dinlemekte olup, %42'lik bir kesim de online radyo dinleyicisidir. Türkiye'de internet kullanıcıları internette 7,5 saat, sosyal medyada ve televizyon başında 3 saat vakit geçirmektedir. Online müzik dinleme süresi ortalama 1,5 saate, oyun konsolunda oyun oynama süresi ise 1 saate yakındır. Türkiye'de mobil kullanıcı sayısı 58 milyona ulaşmış durumda. Türkiye nüfusunun %94'ü mobil cihazlar üzerinden internet kullanmaktadır. Mobil cihazlar üzerinde geçirilen süre ortalama 4 saattir. We Are Social 2020 raporuna göre sosyal medya kullanıcı sayısı 54 milyona ulaşmış durumda. Türkiye nüfusunun %64'ü sosyal medya kullanmaktadır. (<https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>, Erişim Tarihi: 01.02.2021).

Tarihsel Açıdan Teknoloji ve Sosyal Kimlik

İçinde bulunduğumuz 21.Yüzyılda McLuhan'ın söylediği gibi dünya artık global bir köy halini almıştır. Küreselleşmenin en önemli itici güçlerinden birisi olan teknolojinin inanılmaz hızda gelişimi beraberinde birçok kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüz küresel dünyasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin en önemli sonucu olarak internet kavramı karşımıza çıkmaktadır (Davison&Chen,1995: 732; Glowniak, 1998:136). İnternetin, teknolojinin aldığı boyutun bir sonucu olarak günümüz dünyasının yaşayış biçimlerini değiştiren ve yeniden şekillendiren olağan üstü bir olgu olarak nitelendirilebilir (Yayla, 2010:6). Economides (2007:2). Tarihsel açıdan gelişen ve ilerleyen teknoloji ve internet imkanları ile dünya artık küçük bir köy haline gelmiş farklı kültür ve medeniyetlerin birbirlerinden etkileşim süreleri kısalmıştır. Aynı biçimde toplum içerisindeki normlar ile oluşturulup belirli bir gruba mensup olarak yaşamak isteyen birey için de çeşitli sosyal kimlik kalıpları daha rahat bir biçimde taşınabilmiştir. Bu taşınmalar ve kavramların iç içe yer almasını kolaylaştıran başlıca etmen teknoloji ve internettir. Değişik olarak adlandırılan ve tarihsel süreç içerisinde yer alarak değişimini gösteren birçok farklı toplumun içinde yer alan alt kimlikler de bu sayede taşınmışlardır.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

Tarihsel ve kültürel açıdan ele alınacak olursa, bütün dönemlerdeki teknolojik gelişmeler belirli bir hızda yayılmış, toplumsal ve kültürel yapıyı da etkilemiştir.

BULGULAR

Çalışmada elde edilen veriler SPSS-22 (Statistical Package for the Social Sciences) “Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı” kullanılarak analiz edilerek teknoloji bağımlılığının tarihsel ve kültürel bağlamında sosyal kimlik üzerindeki etkileri üzerinde durularak yorumlama yapılmıştır. Araştırma örneklemini teknolojik araç ve ortamları en çok kullanan Z Kuşağından seçilmiştir. Böylece, teknolojik araçlar ve internetin kullanımının tarihsel ve kültürel açıdan sosyal kimlik oluşumuna etki düzeyini daha somut olarak ortaya koyma fırsatı elde edileceği düşünülmektedir. Farklı yaş ve sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin sosyo -demografik özellikleri cinsiyet, yaş, anne baba eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyleri, gün içinde teknolojiyi kullanma süreleri, teknolojiye ayırdıkları zamanlarda çevreden uyarı alma durumları ve teknoloji kullanımının aile ve arkadaşları ile iletişim kurmaya ayrılan zaman ile karşılaştırılması açılarından incelenmiştir.

Katılımcıların çalışmaya katılmaları tamamen gönüllülük esasına dayanmakta ve tesadüfi örneklem tekniğine bağlı olarak oluşturulan grupta, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre çalışmaya katılmaya daha istekli olduğu görülmüştür. Bu durum kadınların olacakları izleme, kendilerini güvende hissetme, bazı konularda daha çekingen davranma vb. davranışlarından kaynaklandığı düşünülebilir. Katılımcılar yaşlarına göre %61,6 (175 Kişi) 16-17 Yaş, %18,7 (53 Kişi) 18-19 Yaş, %16,5 (47 Kişi) 14-15 Yaş ve %3,2 (9 Kişi) 19 ve üstü şeklinde dağılmıştır. Yaş aralıkları 14-19 ve üstü olarak belirlenmiştir

Tablo 1. Katılımcıların Gün İçinde Teknoloji Kullanım Sürelerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değişken	0-1 Saat	19	6,7	6,7	6,7
	1-2 Saat	55	19,4	19,4	26,1
	2-3 Saat	90	31,7	31,7	57,7
	3-4 Saat	84	29,6	29,6	87,3
	5-6 Saat	25	8,8	8,8	96,1
	6 Saat ve Üstü	11	3,9	3,9	100,0
	Total	284	100,0	100,0	

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

Katılımcılar gün içinde teknoloji kullanımına göre %31,7 (90 Kişi) 2-3 Saat, %29,6 (84 Kişi) 3-4 Saat, %19,4 (55 Kişi) 1-2 saat, %8,8 (25 Kişi), %6,7 (19 Kişi) 0-1 saat ve %3,9 (11 Kişi) 6 saat ve üstü şeklinde dağılmıştır. Katılımcıların teknolojiyi kullanma süreleri en fazla 2-3 ve 3-4 saat aralığıdır. %61,2 Buradan hareketle diyebiliriz ki; katılımcıların büyük çoğunluğu günün önemli bir kısmını teknolojiyi kullanarak geçirmektedir. Katılımcıların teknolojik araçları gün içerisinde kullanım yoğunluğu arttıkça, yaşamlarının büyük bir kısmını teknolojiye bağlı olarak düzenlemesi ihtimalini de arttırmaktadır. (Bkz. Tablo 1). Katılımcı öğrencilerin teknolojiye ayırdıkları zaman miktarının giderek artması, onların davranışlarında, aile üyeleri ve arkadaşları ile ilişkilerinde etkin rol oynamaya başladığını ve buna bağlı olarak da sosyal kimlik oluşturma sürecinin olumsuz etkileneceği düşünülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Teknoloji Bağımlılığı ile Sosyal Kimlik Oluşumunda Teknoloji Bağımlılığını Rolüne İlişkin Görüşlerinin Yaşlarına Göre Farklılık Analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.p.
İnternet Bağımlılığı	14-15 Yaş	47	2,2912	,49783	2,988	0,032
	16-17 Yaş*	175	2,4400	,52622		
	18-19 Yaş**	53	2,5825	,59391		
	19 ve Üstü	9	2,2083	,61793		
	Total	284	2,4346	,54342		
Sosyal Kimlik Oluşumunda İnternet Bağımlılığı	14-15 Yaş*	47	2,4066	,54889	4,203	0,006
	16-17 Yaş*	175	2,5644	,53558		
	18-19 Yaş**	53	2,7904	,60138		
	19 ve Üstü	9	2,4815	,68268		
	Total	284	2,5779	,56454		

Katılımcıların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin yaşlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucuna göre katılımcıların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin yaşlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p < 0,05). (* ve **' ın anlamlı farklılıklar

gözlendiğini belirtmektedir.) Elde edilen farklılığın nedeni olan yaş grubunun belirlenmesi için gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizi neticesinde, 18-19 yaş aralığında olan katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin 14-15 ve 16-17 yaş aralığındakilere göre daha yüksek, düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar içerisinde diyebiliriz ki; İnternet bağımlılığı eğiliminin en fazla olduğu yaş aralığı 18-19 olduğu görülürken; sosyal kimlik oluşumunda internet bağımlılığı etkisini en yoğun olduğu yaş aralığı da yine 18-19 yaş aralığındadır. (Bkz. Tablo 2).

Katılımcıların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin gelir durumlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucuna göre katılımcıların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin gelir durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p > 0,05).Diyebiliriz ki; teknoloji bağımlılığı ve sosyal kimlik oluşumu ile gelir durumu arasında anlamlı bir fark gözlenmemektedir. Katılımcıların ekonomik gelir düzeyi düşük olsa da teknolojiye yönelmekte ve bir şekilde teknoloji ile internete ulaşma çabasında olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Katılımcıların Teknoloji Bağımlılığı ile Sosyal Kimlik Oluşumunda Teknoloji Bağımlılığı Rolüne İlişkin Görüşlerinin Gün İçinde Teknoloji Kullanım Sürelerine Göre Farklılık Analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.p.
İnternet Bağımlılığı	0-1 Saat*	19	2,0263	,50403	8,030	0,000
	1-2 Saat*	55	2,2614	,49302		
	2-3 Saat*	90	2,4660	,50045		
	3-4 Saat**	84	2,5089	,53853		
	5-6 Saat	25	2,4625	,39487		
	6 Saat ve Üstü**	11	3,1193	,72265		
	Total	284	2,4346	,54342		
Sosyal Kimlik Oluşumunda İnternet Bağımlılığı	0-1 Saat*	19	2,2164	,55118	7,548	0,000
	1-2 Saat*	55	2,3657	,48133		
	2-3 Saat*	90	2,5840	,52818		
	3-4 Saat	84	2,6667	,55220		
	5-6 Saat**	25	2,7111	,48219		
	6 Saat ve Üstü**	11	3,2323	,75597		

	Total	284	2,5779	,56454		
--	-------	-----	--------	--------	--	--

Katılımcıların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin gün içinde teknoloji kullanım sürelerine göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucuna göre katılımcıların teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin teknoloji kullanım sürelerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p < 0,05). Elde edilen farklılığın nedeni olan grupların belirlenmesi için gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizi neticesinde, gün içinde 3-4 saat ve 6 saat ve üstü teknoloji kullanan katılımcıların internet bağımlılık düzeylerine ilişkin görüşleri 0-1 saat, 1-2 saat ve 2-3 saat aralığında teknoloji kullananlara göre daha yüksektir. Gün içinde 5-6 saat ve 6 saat ve üstü teknoloji kullanan katılımcıların sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin 0-1 saat, 1-2 saat ve 2-3 saat aralığında teknoloji kullananlara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 3).

Tablo 4. Günlük Teknoloji Kullanımı ile İnternette Geçirilen Zamanda Günlük İşlerini Aksatılması Durumları arasındaki ilişki karşılaştırıldığında:

							Total
		Hiçbir Zaman	Zaman Zaman	Sık Sık	Çoğu Zaman	Her Zaman	
Teknoloji Kullanımı	0-1 Saat	12	6	1	0	0	19
	1-2 Saat	18	32	3	2	0	55
	2-3 Saat	22	57	5	5	1	90
	3-4 Saat	17	56	6	5	0	84
	5-6 Saat	8	15	0	2	0	25
	6 Saat ve Üstü	2	3	2	1	3	11
Total		79	169	17	15	4	284

Katılımcıların teknoloji kullanım süreleri ile internette çok zaman geçirmekten dolayı günlük işlerinizi ihmal ediyor musunuz? sorusuna verilen cevapları incelediğimizde 0-1 saat aralığında teknoloji kullananlar internette çok zaman geçirdiği için günlük işlerini hiç aksatmadığını, 1-2 saat, 3-4 saat ve 5-6 zaman geçirenler zaman zaman aksattıklarını ve 6 saat ve üstünde zaman geçirenlerin ise zaman zaman veya her zaman aksattıklarına dair görüş bildirdikleri görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu internette zaman geçirmeleri ile ilgili olarak zaman zaman günlük işlerini

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

aksattıklarını belirtmektedirler. Buradan hareketle diyebiliriz ki; internette çok zaman geçiren öğrenciler zamanla günlük işlerini de aksatmaya başlayabilirler. (Bkz. Tablo 4)

Ayrıca katılımcıların teknoloji kullanım süreleri ile çevresindeki kişiler, internete ya da teknolojiye ayırdığınız zamanın fazlalığından şikâyet ediyor mu? sorusuna verilen cevaplar kıyaslandığında çoğunlukla 0-1 ve 1-2 saat aralığında teknoloji kullananlar internet ya da teknolojiye ayırdıkları zamanlardan dolayı çevresindekilerin hiç şikâyet etmediklerini, 2-3 saat ve 3-4 saat zaman geçirenler zaman zaman şikâyet aldıklarına dair görüş bildirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin teknoloji ve interneti kullanma süreleri uzadıkça yakın çevresindekilerin uyarıları da artmaya başlamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun teknoloji kullanım süreleri ve bununla ilgili olarak çevreden zaman zaman uyarı aldıklarını bildirmektedir. Buradan hareketle katılımcıların büyük çoğunluğunun teknolojik araçlara ve internette yöneldiği zaman ayırdığı ve bundan dolayı zaman zaman uyarı aldığını söyleyebiliriz.

Öte yandan katılımcıların aile üyeleriyle vakit geçirmek yerine internette zaman geçirmeyi tercih etme durumları ile arkadaşlarıyla vakit geçirmek yerine internette zaman geçirmeyi tercih etme durumuna verilen cevaplar kıyaslandığında katılımcıların büyük çoğunluğu internette zaman geçirmek yerine ailesi ile kıyaslandığında aile ile zaman geçirmeyi tercih ederken, arkadaşları ile zaman geçirmek yerine internette zaman geçirmeyi tercih ettiğini belirtmiştir. Bu durum katılımcıların aile bağlarının henüz güçlü, arkadaşlık bağlarının ise ilişkiler açısından zayıflamaya başladığını göstermektedir.

Tablo 5. Sosyal Kimlik Oluşumunda İnternet Bağımlılığının Olumsuz İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi

		İnternet Bağımlılığı	Sosyal Kimlik Oluşumunda İnternet Bağımlılığı
İnternet Bağımlılığı	Pearson Correlation	1	
	Sig. (2-tailed)		
	N	284	
Sosyal Kimlik Oluşumu	Pearson Correlation	,708**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	

nda İnternet Bağımlılı ğı	N	284	284
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

Sosyal kimlik oluşumunda internet bağımlılığının olumsuz ilişkisi korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde internet bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunu olumsuz etkileyen durumlar arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyli ilişki olduğu tespit edilmiştir (P.C. 0,708; Sig.p. < 0,05). Diyebiliriz ki; İnternet bağımlılığı arttıkça ,sosyal kimlik oluşumu da bundan olumsuz yönde etkilenmektedir (Bkz. Tablo 5).

SONUÇ

Teknolojik araçlar ve internet, yaşamın her alanında insanları etkilemeye devam etmektedir., Tarihsel gelişim açısından incelendiğinde ortaya çıkan teknolojik araçlar ve icatlar günlük yaşamımızda farklılaşmalar meydana getirmektedir. Örneğin; buharlı makinaların icadı, sanayi devrimine yol açmış, toplumsal yaşam ve kültürel yapıyı derinden etkilemiştir. Günümüzde hızla gelişen teknolojik araçlar ve internet yaşamın birçok alanında yayılırken sosyal ve kültürel yapıyı etkilemeye devam etmektedir. Teknoloji hayatı kolaylaştırdığı kadar olumsuz etkileri ile de kendisini göstermektedir. Teknolojik araçlar (TV, bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve özellikle internet) üretimi destekleyip, insanın hazır bilgiye ulaşımını kolaylaştırırken aynı zamanda akıl yürütme, problem tasarlama ve yaratıcı düşüncenin, sosyal ilişkilerin aktif kullanılmasını olumsuz etkilemektedir.

Teknolojik araçlar ve internet kötü değildir, sadece gereksiz ve bilinçsizce fazla kullanımı insanları gerçek yaşamdan uzaklaştırmaya yöneltmekte ve sosyal hayata doğrudan katılımını zayıflatmaktadır. Teknoloji bu yönüyle sosyal ilişkileri ve zamanı olumsuz etkileyen bir tüketim ortamı haline gelmektedir. Teknolojik araçlar, sosyal ilişkileri ve kültürel yapıları küreselleşme pratikleri ile dönüştürerek sosyal kimlik ve sosyal ilişkilerin yapısına nüfuz etmektedir. Özellikle Z Kuşağının teknoloji ile doğrudan etkileşimde bulunması bu yaştaki insanların teknolojiden daha fazla etkilenmesini gündeme taşımıştır. Bu bağlamda sosyal kimlik oluşumunun kritik döneminde olan Z Kuşağının teknolojik araçlar ve özellikle internettin sosyal kimlik oluşumu üzerindeki etkilerini kaçınılmaz hale getirmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre teknoloji bağımlılığı ile sosyal kimlik oluşumunda teknoloji bağımlılığını rolüne ilişkin görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Kadın veya erkek olmak teknolojik araçlara ulaşmayı ve bu araç ve ortamları kullanmayı farklılaştırmadığı

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

görülmüştür. Teknolojik araç ve internet ağı imkanına sahip olma gençlik dönemi içerisinde yaşla birlikte arttığı ve sosyal kimlik oluşumunu da buna paralel olarak daha çok etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, teknolojik araçlara zaman ayırdıklarından dolayı zaman zaman günlük işlerini aksattıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca internette geçirdikleri sürenin artmasından dolayı çevresinden uyarı aldıkları ve arkadaşları ile geçirecekleri zamanların bir kısmından vazgeçerek, internette zaman geçirmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Teknoloji ve internetin yaşamda birçok alanında etkili olacağı ve bu etkilerin devam edeceği dikkate alınırsa arkadaşlık, kişilerarası ilişkiler ve gündelik işlerin bunlardan olumsuz etkilenme eğiliminin artacağı veya teknoloji ve internete bağlı olarak değişime uğrayacağı düşünülmektedir. Teknoloji ve internetin gereksiz kullanımı öğrencilerde sosyal kimlik oluşumunu olumsuz etkilemektedir. Günümüzde, gündelik hayatın büyük bir kısmı teknolojik araçlara ve internete, akıllı telefona ve bilgisayara bağlı olarak yürütülmektedir. Öğrencilerin hayatında internet paylaşımları sosyal medya ve platformlar büyük yer almaktadır. Derslerin ve konu içeriklerinin internet ve sosyal medyadan paylaşımları, öğrencilerin teknolojiye ve internet ortamlarına daha çok yönelmelerini tetiklemektedir. Özellikle akıllı telefonlar bağımlılığın taşınabilir olmasında çok etkili olmaktadır. Bütün kolaylık ve avantajlarına rağmen sanal alem, öğrencilerde teknolojik bağımlılık oluşturmakta; dinamik bir yaşam yerine, onları sürekli bir ekrana bağımlı kalmaya ve statik bir yaşam sürdürmeye yöneltmektedir.

Teknolojik araçlar, internet uygulamaları yazılımları ve kodlamalardan oluşan sanal alem insanın altıncı duyu organı olma yolunda ilerlemekte ve bütün duyu organlarının yerini alarak öğrencileri öznellediği bir dünyaya doğru evirmektedir. Kişinin gündelik hayatla bağımlı zayıflatan teknoloji ve internet, akıllı telefonlar yaşamı bir yapay ekrana dönüştürmekte gerçeklikleri de görüntüye dönüştürerek, sosyal kimlik oluşumunu da olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bu durum öğrencilerin teknolojik araçlar ve internetin sunduğu sanal dünyaya bağlı bir sanal kimlik oluşturmalarını da kaçınılmaz kılmaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; teknolojik araçlar gündelik hayatta sıkça kullanılacağından insanları etkilemeye birçok yönden devam edeceği kaçınılmaz olmaktadır. Teknolojik araçlar ve internet olanaklarının yaşamın her alanına hızla yayılarak nüfuz edeceği gelecek yıllarda da etkisini artırarak, sosyal kimlik oluşumunu olumsuz veya istenmeyen şekilde etkilemeye devam edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AYDIN, F. (2017). **Teknoloji Bağımlılığının Sınıf Ortamında Yarattığı Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.

DAVISON, D. B., & Chen, E. (1995). **A brief introduction to the Internet. Computers & Geosciences** , 21 (6), 731-735.

GEZON, Lisa ve Conrad Kottak. **Kültür (Düzenleyen Akile Gürsoy)**. Ankara: Nobel, 2016.

GLOWNIAK, J. (1998, aralık). **History, structure and function of the internet. Seminars in Nuclear Medicine**28(2) , pp. 135-144.

GRIFFITHS, M. (2005). **A 'components' Model Of Addiction Within A Biopsychosocial Framework**, Journal of Substance Use, 10(4), 191-197.

JONES, I. (2000). **A Model of Serious Leisure Identification, The Case of Football Fandom**, Leisure Studies, 19(4), 283-298.

NICHOLAS Economides. **"Economics of the Internet"** The New Palgrave Dictionary of Economics, London: Macmillan, 2007 (2007). Retrieved Ağustos 28, 2013, Available at: http://www.stern.nyu.edu/networks/Nicholas_Economides_CV.pdf .

PACKER, D.J. (2008). **On Being Both with Us and Against Us: A Normative Conflict Model of Dissent in Social Groups**, *Personality and Social Psychology Review*, 12(1), 50-72.

YAYLA, K. (2010). **İnternet Pazarlamasında Yeni Eğilimler: Çevrimiçi Sosyal Ağların Üniversite Öğrencilerinin Satın Alma Davranışlarına Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.

Kaynakları

URL-1 <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri> (Erişim Tarihi: 01.02.2021).

URL-2 <https://www.manpower.com.tr/blog/teknoloji-bagimliligi-nedir#:~:text=Teknoloji%20bağımlılığı%20telefon%2C%20bilgisayar%2C%20akıllı,or taya%20çıkan%20bir%20bağımlılık%20türüdür> (Erişim Tarih: 13.02.2021).

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 2, Temmuz 2021, s. 159-174.